

Univerzita Komenského v Bratislave
Vedecká rada Rímskokatolíckej cyrilometodskej
bohosloveckej fakulty

ThLic. Ladislav Šranko

Autoreferát dizertačnej práce

Liturgický vývoj Missae chrismatis

na získanie: **akademického titulu „doktor“**

v študijnom odbore doktorandského štúdia: **katolícka teológia**

študijný program: **katolícka teológia**

BRATISLAVA 2017

Dizertačná práca bola vypracovaná v externej forme doktorandského štúdia na Univerzite Komenského v Bratislave, Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte.

Predkladateľ: **ThLic. Ladislav Šranko**
RKCMBF UK Bratislava

Školiteľ: **doc. ThDr. Peter Caban, PhD.**
RKCMBF UK Bratislava

Oponenti: **prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.**
PeF KU Ružomberok

doc. PhDr. ThDr. Vojtech Nepšinský, PhD.
RKCMBF UK Bratislava

SL.D. Mgr.art. Vlastimil Dufka SJ, PhD.
TF TU Bratislava

Autereferát bol rozoslaný: 15. 5. 2017

Obhajoba dizertačnej práce sa koná **31. 5. 2017 o 14.00**

pred komisiou pre obhajobu dizertačnej práce v študijnom programe doktorandského štúdia katolícka teológia vymenovanou dekanom fakulty dňa 15. 5. 2017

pre študijný odbor katolícka teológia

na Univerzite Komenského v Bratislave,

Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte.

ThDr. Ing. Vladimír Thurzo, PhD.
dekan RKCMBF UK,
Kapitulská 26, Bratislava

ZHRNUTIE

Dizertačná práca sa venuje liturgickému dejinnému vývoju *Missae chrismatis* od najstarších kresťanských dôb až po súčasné stvárnienie liturgického obradu tejto omše, počas ktorej sa na Zelená štvrtok posviaca krizma a požehnávajú sa olej chorých a olej katechumenov. Práca začína predstavením tak profánneho ako aj rituálneho používania oleja v orientálnych kultúrach a v starovekom Stredomorí. Potom sa venuje rituálnemu používaniu oleja v Starom zákone, ako aj symbolike pomazania ako takého v Novom zákone a významu termínu *pomazaný* v apoštolskej cirkvi. Používanie oleja v antickom kresťanstve táto dizertačná práca predstavuje na základe diel apoštolských a cirkevných otcov, ktorých diela svedčia o trojakom používaní oleja v sakramentálnej praxi starokresťanskej cirkvi, ktorá použila olej pri pomazaní chorých, pri pomazaní katechumenov pred krstom a olej krizmy na pomazanie po krste. Pramene, z ktorých táto práca čerpala, sú okrem spisov apoštolských a cirkevných otcov aj niektoré kánony prvých koncilov, stredoveké *libelli* a najdôležitejšie sakramentáre, ako aj stredoveké *Ordines romani*, a napokon pontifikále a misále. Historické pramene stredoveku ukazujú vývoj *Missae chrismatis* tak, ako na ňu vplývala starobylá rímska a potom franská a nemecká liturgia.

Omša svätenia olejov má na základe historických prameňov bohatú tradíciu. Už v prvých storočiach nachádzame zmienky o požehnaní oleja, ktorý sa používal ako liek, alebo matéria pomazania chorých alebo exorcizmu, či ako prísada do jedál. Cirkevní otcovia nám zanechali poklad stvárnenia liturgie iníciačných sviatostí v starokresťanskej Cirkvi, čím nám odovzdali informácie o predkrstnom pomazaní katechumenov a pokrstnom pomazaní neofitov krizmou v poapoštolskej ére. Pomazanie olejom sa od týchto najstarších čias konalo požehnaným olejom, avšak krizmu požehnával len biskup, ostatné oleje mohli príležitostne požehnávať aj kňazi. Pomazanie krizmou po krste bolo na Západe rezervované biskupovi, na Východe stačilo, ak kňaz po krste vykonal myropomazanie s krizmou, ktorú požehnal biskup. V Západnej tradícii posvätenie krizmy biskupom sa ustálio na Zelený štvrtok, alebo inak Štvrtok Veľkého týždňa. Dôvodov bolo mnoho. Keďže sa krizma používala pri krste počas Veľkonočnej vigílie a Veľký piatok bol aliturgickým dňom, ako je aj dnes, Zelený štvrtok sa zdal byť najvhodnejším časom na obnovu materií sviatostí, v tomto prípade predovšetkým krizmy a neskôr aj oleja katechumenov a oleja chorých. Požehnával sa neskôr v tento deň aj oheň a voda sa požehnávala na Bielu sobotu ku krstu. V počiatkoch stredoveku Cirkev vnímala Zelený štvrtok ako deň začiatku vykupiteľského diela Ježiša Krista, preto posvätenie krizmy a požehnanie olejov dostalo aj symbolický

ráz. Prvé koncily stanovili, aby krizmu posvätil biskup na Zelený štvrtok. Táto tradícia sa nám zachovala až dodnes, i keď dnes po liturgickej reforme po Druhom vatikánskom koncile je možné *Omšu svätenia olejov* sláviť aj v iný deň krátko pred Veľkou nocou. Na požehnanie olejov a posvätenie krizmy sa používal vždy najkvalitnejší olivový olej. Krizma sa pripravovala z olivového oleja a balzamu. Krizmu pripravoval jedine biskup a na posvätenie krizmy sa často používalo synonymum *príprava*, alebo *vyhotovenie (confectio)* krizmy. Vo vrcholnom období rímskej liturgie sa na Zelený štvrtok slúžili tri omše, prvá bola skoro ráno, tzv. *missa raconciliationis*, teda omša zmierených, pri ktorej sa prijali späť do spoločenstva verejní kajúncici po uplynutí doby verejného pokánia. Druhá omša bola zvyčajne napoludnie, kedy sa požehnávali oleje a posvätila sa krizma. Táto sa nazýva *Missa chrismatis* alebo *Missa chrismalis*. Často sa pri nej pomazali katechumeni olejom exorcizmu, aby sa dokázali zriecť diabla a jeho pokušenie na Bielu sobotu bezprostredne pred vyslúžením krstu. Toto pomazanie bolo posledné v rade pomazaní pred krstom pri obradoch exorcizmu. Tretia omša bola večer na pamiatku Pánovej večere. Všetky omše obsahuje sakramentár *Gelasianum Vetus*, ktorý obsahuje textový materiál zo 6-7. storočia. Modlitba požehnanie oleja chorých má najstaršie korene, začína slovami *Emitte* (zošli). Počiatky tejto modlitby vidíme už v 4. stor. Tento gelaziánsky sakramentár obsahuje aj ostatné modlitby na požehnanie krizmy a požehnanie oleja exorcizmu (oleja katechumenov). Krizma sa od najstarších čias posviacala (konsekrovala) v prefácii a v „eucharistickej modlitbe“. Sakramentár *Gregorianum Hadrianeum* okolo r. 790 obsahuje už len jednu omšu na pamiatku Pánovej večere, pri ktorej sa požehnávali oleje a svätily krizma. Textový materiál týchto dvoch sakramentárov tvoril základ pre vznik ďalších gelaziánskych sakramentárov 8. storočia a variácií gregoriánskych sakramentárov. Tieto pramene na seba vplývali a okrem toho sa do nich postupne dostali prvky z franko-galikánskej a germánskej liturgie. Na obrad požehnanie olejov a posvätenie krizmy veľmi vplýval *Rímsko-nemecký pontifikál* 10. stor., ktorý vďaka pápežom nemeckého pôvodu prebrala Rímska kúria, čo bolo dôležitým krokom vo vývoji *Missae chrismatis*. Tento pontifikál obsahuje všetky texty modliteb tiež jedinej omše Zeleného štvrtku, naznačuje aj spevy, obsahuje celý hymnus *O Redemptor* počas prinášania krizmy a oleja katechumenov na konci omše. Pred požehnaním toho ktorého oleja sa koná exorcizmus oleja a obsahuje dve homílie k tomuto dňu. *Rímsko-nemecký pontifikál* tvoril základ pre ďalšie Rímske pontifikále až do *Pontificale Romanum* 1961-1962. V r. 1956 pápež Pius XII. obnovil liturgiu Veľkého týždňa a zaviedol namiesto jednej omše na pamiatku Pánovej večere aj osobitnú *Missu chrismatis* v dopoludňajších hodinách. Euchologické texty prebral z *Gelasianum Vetus*, texty čítaní sa vybrali nové, obrad požehnanie olejov a posvätenie krizmy sa

ponechal z pontifikála, ešte neobnoveného. Modlitba posvätenia krizmy sa pri tejto reforme skrátala na spôsob modlitby v *Gelasianum Vetus*, pretože časť tejto modlitby sa použila k prefácii *Missae chrismatis*. Túto obnovu prebral aj Rímsky misál Jána XXIII. v r. 1962 a bol v koherencii s Rímskym pontifikálom z r. 1961-1962. Po Druhom vatikánskom koncile bol v r. 1970 vydaný *Rímsky misál* Pavla VI. s obnovenou *Missou chrismatis*, ktorá bola generálne prepracovaná a dostala nové čítania a euchológiu, ktoré nekorešpondujú s obnovou Pia XII. v . r. 1956. V r. 1971 bolo vydané *Ordo benedicendi oleum catechumenorum et infirmorum et conficiendi chrisma* ako časť Rímskeho pontifikála, čo je obnovený *Obrad požehnania oleja katechumenov a oleja chorých a posvätenie krizmy*. Oleje sa pinášajú v súčasnosti počas obetovania, kedy sa spieva hymnus *O redemptor*. Na záver eucharistickej modlitby sa požehnáva olej na pomazanie chorých. Modlitba požehnania oleja obsahuje aj starobylú časť *Emitte*. Krizma sa svätí a olej katechumenov sa požehnáva po modlitbe po prijímaní. Olej katechumenov sa požehnáva novou modlitbou, krizma sa posviaca v starobylej prefácii *Deus incrementorum omnium*, alebo novou modlitbou, ktorá je v obrade uvedená ako druhá. Vynechali sa z obradu požehnania exorcizmy olejov. Veriaci počas tejto omše môžu prijímať Eucharistiu, čo v zavedení osobitej omše Piom XII. ešte nebolo. Biskup môže zhotovovať krizmu buď v liturgickej celebrácii alebo pred ňou, teda mimo liturgie, avšak na zhotovenie krizmy sa použije balzam alebo ak nie, môžu sa použiť iné vonné látky. Úplne novým prvkom v misáli Pavla VI. je obnova kňazských sľubov, ktorú si vypýta od prítomných kňazov celebrujúci biskup.

Kľúčové slová:

Missae chrismatis, olej, pomazanie, požehnanie, konsekrácia, liturgia, dejiny, sviatosti

SUMMARY

The doctoral dissertation is devoted to liturgical historical development of *Missae Chrismatis* from the earliest times of Christianity until contemporary form of liturgical rite of the Holy Thursday Mass, during which the Chrism is consecrated and the Oil of the Sick and the Oil of Catechumens are blessed. The dissertation begins with presentation of profane as well as ritual usage of oil in oriental cultures and in the ancient Mediterranean. Thereafter, it deals with the ritual usage of oil in the Old and New Testament as well as with the symbolism of the anointment, as such, and with the meaning of the term

anointed in the apostolic church. The doctoral dissertation presents the usage of the oil in the ancient Christianity based on the works of the Apostolic Fathers and the Doctors of the Church, showing the evidence of three ways of oil usage in sacramental praxis of the Early Christianity, namely the usage of oil by anointing of the sick, by the anointing of catechumens before the baptism and the Chrism Oil by anointing after the baptism. The study is not concentrating just on the development of oil anointing rite but also on the historical development of the prayers accompanying particular oil blessings, throughout the centuries. Substance of the study is made out of historical liturgical sources, which the science of liturgical history lives on. The sources, which the dissertation is based on, are, besides the writings of the Apostolic Fathers and the Doctors of the Church, also some canons of the first councils, medieval *libelli*, and the most significant sacramentaries, as well as medieval *Ordines Romani*, and at last, pontificals and missals. The historical medieval sources, which form the third, the longest chapter of the dissertation, point out the development of *Missa Chrismatis* in the way, as it was influenced by the ancient Roman, and later on by Frankish and German liturgy. After presenting the substance of the most important medieval sources, the doctoral dissertation is focusing on the liturgical form of the Chrism Mass after the Council of Trent Reform, as well as on the re-introduction and restoration of *Missa Chrismatis* by the Pope Pius XII in 1956, and on the following reform of the *Missa chrismatis* after the liturgical reform of the Second Vatican Council, together with publishing of the contemporary Latin and Slovak texts of the Mass, as well as the texts of the ceremony of Chrism consecration and the blessing of the Oil of the sick and the Oil of the catechumens.

Key words:

Missa Chrismatis, Oil, Anointing, Benediction, Consecration, Liturgy, History, Sacraments

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- ADOLF, Adam. *Liturgický rok. Historický vývoj a současná praxe.*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s. r. o., 1998. ISBN 80-7021-269-1.
- ADOLF, Adam. *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj.* Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s. r. o., 2001. ISBN 80-7021-420-1.
- AMBROSIUS MEDIOLANENSIS. *De Mysteriis* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfng.php?tabelle=Ambrosius_Mediolanensis_cps2&corpus=2&allow_download=0&lang=0

- AMBROSIUS MEDIOLANENSIS. *De Sacramentis* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfng.php?tabelle=Ambrosius_Mediolanensis_cps2&corpus=2&allow_download=0&lang=0
- ANDRIEU, Michel. *Le Pontifical Romain au Moyen Âge I. Le Pontifical Romain du XIIIe siècle*. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1938. Studi e testi 86.
- ANDRIEU, Michel. *Le Pontifical Romain au Moyen Âge II. Le Pontifical dela curie romaine au XIIIe siècle*. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1940. Studi e testi 87.
- ANDRIEU, Michel. *Le Pontifical Romain au Moyen Âge III. Le Pontifical de Guillaume Durand*. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1940. Studi e testi 88.
- ANDRIEU, Michel. *Les Ordines Romani du haut Moyen Âge I.*. Leuven: [s.n.], 1984. Spicilegium Sacrum Lovaniense 11.
- ANDRIEU, Michel. *Les Ordines Romani du haut Moyen Âge II*. Leuven: Université Catholique et Collèges Théologiques O. P. et J. de Louvain, 1971. Spicilegium Sacrum Lovaniense 23.
- ANDRIEU, Michel. *Les Ordines Romani du haut Moyen Âge III*. Leuven: Peeters, 2006. Spicilegium Sacrum Lovaniense 24. ISBN 90-429-1166-2.
- ANDRIEU, Michel. *Les Ordines Romani du haut Moyen Âge IV*. Leuven: [s.n.], 1985. Spicilegium Sacrum Lovaniense 28.
- ANDRIEU, Michel. *Les Ordines Romani du haut Moyen Âge V*. Leuven: Université Catholique de Louvain, 1961. Spicilegium Sacrum Lovaniense 29.
- ANNEUS POLEMEUS SILVIUS. *Calendarium Antiquum* [online]. Dostupné na internete: [http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/104_migne_pl/1815-1875,_Migne,_Patrologia_Latina_013_\(AD_1845\)_Divinity_School_Philadelphia,_MLT.pdf](http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/104_migne_pl/1815-1875,_Migne,_Patrologia_Latina_013_(AD_1845)_Divinity_School_Philadelphia,_MLT.pdf), s. 678
- AUGUSTINUS AURELIUS. *Epistola 54. ad inquisitiones Ianuarii*. [online]. Dostupné na internete: [http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/104_migne_pl/1815-1875,_Migne,_Patrologia_Latina_033_\(AD_1902\)_Divinity_School_Philadelphia,_MLT.pdf](http://www.documentacatholicaomnia.eu/20vs/104_migne_pl/1815-1875,_Migne,_Patrologia_Latina_033_(AD_1902)_Divinity_School_Philadelphia,_MLT.pdf), s. 204.
- BALÁZS, Károly. *Újszövetségi szótár*. Budapest: Logos, 1998. ISBN 963 8159 11 1.
- BÁLINT, Sándor. *Ünnepi Kalendárium*. Szeged: Mandala Kiadó, 1998. ISBN 963 85738 1 3.
- BANNISTER, H. M. *Missale Gothicum. A Gallican sacramentary*. [s.l.]: The Henry Bradshaw Society, 1917. The Henry Bradshaw Society Vol. LII.
- BARSI, Balázs. *Katolikus liturgia III. A liturgikus év*. Budapest: A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Egyháztörténeti Tanszéke és a Magyar Egyházzenei Társaság, 1999. Egyházzenei füzetek I/4.
- BARSI, Balázs. *Nagyhét*. 2. vyd. Tatabánya: [s.n.], 2009. ISBN 978 963 06 6935 1.
- BARSI, Balázs, DOBSZAY, László. *Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe*. Budapest: Márton Áron Kiadó, 2001. Fons et Culmen 1. ISBN 963 9011 85 1.

- BARSI, Balázs, FÖLDVÁRY, Miklós István. *Belépek Isten oltárához*. Sümeg: [s.n.], 2003. Fons et Culmen 2. ISBN 963 430 760 4.
- BARSI, Balázs, GÁL, Ferenc. *Hozsannától allelujáig*. 3. vyd. Budapest: Márton Áron Kiadó, 1998. ISBN 963 7947 18 3.
- BÄUMER, Remigius et al. *Lexikon für Theologie und Kirche 2*. Freiburg: Verlag Herder, 1958.
- BÄUMER, Remigius et al. *Lexikon für Theologie und Kirche 7*. Freiburg: Verlag Herder, 1962.
- BERGER, Rupert. *Lelkipásztori liturgikus lexikon*. Budapest: Vigilia Kiadó, 2008. ISBN 978-963-9920-02-6.
- CABAN, Peter. *Historicko-vedecký pohľad na tematiku vôní v Biblii a liturgii*. 1. vyd. Český Těšín: Cor Jesu, 2015. ISBN 978-80-9000746-5-1.
- CABAN, Peter. Sviatosť pomazania chorých. Liturgicko-historické východiská a prax do II. Vatikánu. In: *Teologické texty* [online]. 2002, roč. 2002/2, č. 2 – 3. Dostupné na internete: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2002-2/Sviatosť-pomazania-chorých.html>
- CABAN, Peter. *The history of christian liturgy in antiquity*. Praha: Paulínky, 2012. ISBN 978-80-7450-058-9.
- CABAN, Peter, HODŽA, Štefan. eds. *Ante faciem Domini*. 1. vyd. Praha: Strahovská knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, 2014. ISBN 978-80-88009-01-6.
- CAPPELLO, Felix M. *Tractatus Canonico-Moralis De Sacramentis Iuxta Codicem Iuris Canonici*. Taurinorum Augustae: [s.n.], 1921. Tractatus Canonico-Moralis I.
- CENTER FOR HISTORY AND NEW MEDIA. *Használati útmutató*. In: . Dostupné na internete: http://zotero.org/support/quick_start_guide
- CONFERENTIA EPISCOPORUM SLOVACCHIAE. ed. *Rituale Omnium Lat. Rit. Dioecesium Slovacchiae et Subcarpatorussiae Ad Instar Appendicis Ritualis Romani Cum Approbatione Sacrae Rituum Congregationis Jussu Et Auctoritate Omnium Praesulum Slovacchiae*. Ratisbonae: Typis Friderici Pustet, 1937.
- CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM. *Rituale romanum ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatum. De exorcismis et supplicationibus quibusdam*. Edytio typica. vyd. Città del Vaticano: Typis Vaticanis, 1999.
- CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Ceremoniale Episcoporum ex decreto sacrosancto Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Joannis Pauli PP. II. promulgatum*. Editio typica. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1995. ISBN 88-209-4217-8.
- CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. Paschalis sollemnitatis. In: *Notitiae*. 1988, roč. 259, č. 24 (1988)-Num. 2, s. 81 -107.
- CSERHÁTI, József. *Az Egyház szentségei*. Budapest: Szent István Társulat, 1972.
- CYPRIAN. *Epistle LXX (LXIX)* [online]. Dostupné na internete: <http://www.ccel.org/ccel/schaff/anf05.iv.iv.lxix.html>
- DE CLERC, Paul. *Moudrost liturgie a jak ji porozumět*. Kostelní vydří: Karmelitánské Nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-453-9.

- DENZINGER, Heinrich, HÜNERMANN, Peter. *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai. ED.Ferenc BURGER. ED.Ferenc BURGER.* Bányaterenye, Budapest: Örökmécs Kiadó, Szent István Társulat, 2004. Szent István kézikönyvek 9. ISBN 963 7556 11 7.
- DÉRI, Blasius. *Missale Strigoniense 1484.* Budapest: Argumentum Kiadó, 2009. Monumenta Ritualia Hungarica I. ISBN 978-963-446-517-1.
- DESHUSSES, Jean. Gregorianum Paduense ad fidem Codicis Paduensis D 47. Fragmentis collatis Salisburgensibus. In: *Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits.* 3. vyd. Freiburg: Éditions Universitaires Fribourg Suisse, 1992. Spicilegium Friburgense 16, zv. 1, s. 609 - 684. ISBN 2-8271-0145-9.
- DESHUSSES, Jean. Hadrianum revisum Anianense cum Supplemento ad fidem codicis augustodunensis 19. In: *Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits.* 3. vyd. Freiburg: Éditions Universitaires Fribourg Suisse, 1992. Spicilegium Friburgense 16, zv. 1, s. 349 - 800. ISBN 2-8271-0145-9.
- DESHUSSES, Jean. *Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits.* Edition comparative. vyd. Fribourg: Éditions Universitaires Fribourg Suisse, 1982. Spicilegium Friburgense 28. ISBN 2-8271-0216-1.
- DESHUSSES, Jean. *Le Sacramentaire Grégorien. Ses principales formes d'après les plus anciens manuscrits.* 3. vyd. Fribourg: Éditions Universitaires Fribourg Suisse, 1992. Spicilegium Friburgense 16. ISBN 2-8271-0145-9.
- DIONYSIUS AREOPAGITA. *Kirchliche Hierarchie* [online]. Dostupné na internete: <https://www.unifr.ch/bkv/kapitel3704.htm>
- DOBBS-ALLSOPP, Frederick Wiliam. *On Biblical Poetry.* New York: Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-976690-1.
- DOBSZAY, László. *Az esztergomi rítus.* Budapest: Új Ember, 2004. ISBN 963 9527 24 6.
- DOBSZAY, László. *Jegyzetek a liturgiáról.* Budapest: Új Ember, 2001. ISBN 963 7688 58 7.
- DOBSZAY, László, TALLIÁN, Tibor. eds. *Liber Ordinarius Agriensis (1509).* Budapest: Magyar Tudományos Akadémia (Zenetudományi Intézet), 2000. Musicalia Danubiana Subsidia 1. ISBN 963 7074 73 2.
- DOLHAI, Lajos. *A liturgia teológiája.* Budapest: JEL Kiadó, 2002. ISBN 963 9318 41 8.
- DOLHAI, Lajos. *A szentelési szertartások.* Budapest: JEL Kiadó, 2006. ISBN 963 9670 00 6.
- DOLHAI, Lajos. *A szentségek teológiája.* Budapest: Szent István Társulat, 2015. ISBN 978 963 277 243 1.
- DOLHAI, Lajos. *Avatási és szentelési szertartások.* Budapest: Szent István Társulat, 2013. ISBN 978 963 277 404 6.
- DOLHAI, Lajos. *Az ókeresztény egyház liturgiája.* Budapest: JEL Kiadó, 2001. ISBN 963 9318 17 5.

- DÖRNYEI, István, GERGYE, Győző, CSÖGL, János. *A szentségek életértéke*. Budapest: Szent István Társulat, 1973.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. Dekrét o účinkovaní a živote kňazov Presbyterorum ordinis. In: *Acta Apostolicae Sedis*. 1966, roč. 58, č. 2, s. 991 - 1024.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. Konštitúcia o posvätnjej liturgii Sacrosanctum concilium. In: *Acta Apostolicae Sedis*. 1964, roč. 56, č. 3, s. 97 -138.
- DUFOUR, Xavier-Léon. *Az Újszövetség értelmező kéziszótára*. Budapest: Új Ember, 2008. ISBN 978-963-9674-77-6.
- EGGER, Franciscus. *Enchiridion Theologiae Dogmaticae Specialis*. 8. vyd. Brixinae: Typis Et Sumptibus Wegerianis, 1915.
- ELIGIUS NOVIOMENSIS. *Homilia VIII. in die Coenae Domini. Ad clerum, plebem et publice poenitentes*. [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfang.php?tabelle=Eligius_Noviomensis_cps2&corpus=2&lang=0&allow_download=
- ELIGIUS NOVIOMENSIS. *Homilia X. in Coena Domini. De mysteriis eiusdem diei* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfang.php?tabelle=Eligius_Noviomensis_cps2&corpus=2&lang=0&allow_download=
- EMONDS, Hilarius. *Archiv für liturgie wissenschaft I*. Regensburg: Verlag, 1950.
- ERDŐ, Péter. A 400 előtti egyházi jogszabályok bemutatása. In: *Az ókeresztény kor egyházfegyelme*. Budapest: Szent István Társulat, 1983. Ókeresztény írók, zv. 5., s. 420. ISBN 963 360 185 1.
- ERDŐ, Péter. *Egyházjog*. 4. vyd. Budapest: Szent István Társulat, 2005. ISBN 963 361 7162.
- FARKASFALVY, Dénes. *Zsoltároskönyv*. Eisenstadt: Prugg Verlag, 1975.
- FÖLDEVÁRY, Miklós István. "Íme, kivettettel e napon..." A nyilvános vezeklők kiűzésének és visszafogadásának rítusa. In: *Ókor. Folyóirat az antik kultúráról*. 2013, č. XII, s. 83-90. ISSN 1589-2700.
- GAMBER, Klaus. *Codices liturgici latini antiquiores. Pars I. Secunda editio aucta*. vyd. Freiburg: Universitätsverlag Freiburg Schweiz, 1968. Spicilegii Friburgensis Subsidia Vol. 1. (1. Halbband).
- GAMBER, Klaus. *Codices liturgici latini antiquiores. Pars II. Secunda editio aucta*. vyd. Freiburg: Universitätsverlag Freiburg Schweiz, 1968. Spicilegii Friburgensis Subsidia Vol. 1. (2. Halbband).
- GAMBER, Klaus. *Codices liturgici latini antiquiores. Supplementum*. Freiburg: Universitätsverlag Freiburg Schweiz, 1988. Spicilegii Friburgensis Subsidia Vol. 1A. ISBN 3-7278-0590-0.
- GENNADIUS MASSILIENSIS. *De scriptoribus ecclesiasticis* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfang.php?tabelle=Gennadius_Massiliensis_cps2&corpus=2&allow_download=0&lang=0
- GNILKA, Joachim. *Márk*. Szeged: Agapé, 2000. scriptura 2. ISBN 963 458 195 1.

- GOULLET, Monique, LOBRICHON, Guy, PALAZZO, Éric. eds. *Le Pontifical de la curie romaine au XIIIe siècle*. Paris: Les éditions du Cerf, 2004. Sources liturgiques 4. ISBN 2-204-07332-6.
- HAAG, Herbert. *Bibel-Lexikon*. Leipzig: St. Benno-Verlag GmbH, 1970.
- HEIMING, Odilo. *Liber Sacramentorum Augustodunensis. Berliner Deutschen Staatsbibliothek Cod. Phillipps 1667. Sakramentar von Autun*. Turnholti: Typographi Brepols Editores Pontificii, 1987. Series Latina CLIX. ISBN 2-503-01595-6.
- HERIBAN, Jozef. *Príručný lexikón biblických vied*. 3. vyd. Bratislava: Don Bosco, 1998. Biblica 4. ISBN 80-88933-07-2.
- HODŽA, Štefan, PALAŤKOVÁ, Helena, CABAN, Peter. eds. *Miscellanea Liturgica*. 1. vyd. Český Těšín: Cor Jesu, 2014. ISBN 978-80-900746-2-0.
- HODŽA, Štefan, PETREKOVÁ, Jana, CABAN, Peter. eds. *A solis ortu usque ad occasum*. 1. vyd. Praha: Strahovská knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, 2014. ISBN 978-80-88009-00-9.
- HYPPOLIT ŘÍMSKÝ. *Apoštolská tradice*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2000. ISBN 80-86045-45-5.
- CHAVASSE, Antoine. A Rome, le jeudi-saint, au VIIe siècle, d'après un vieil Ordo. In: *Revue d'Histoire Ecclésiastique*. 1955, č. 50 (1955), s. 21 -35.
- INNOCENTIUS PP. I. *Epistola regularis papae Innocentii ad Decentium* [online]. Dostupné na internete: http://www.benedictus.mgh.de/quellen/chga/chga_073t.htm
- ISIDORUS HISPALENSIS. *De Ecclesiis officiis* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfang.php?table=Isidorus_Hispalensis_cps2&corpus=2&lang=0&allow_download=
- ISIDORUS HISPALENSIS. *Etymologiae* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfang.php?table=Isidorus_Hispalensis_cps2&corpus=2&lang=0&allow_download=
- JOHNSON, Cuthbert. The sources of the Roman Missal (1975). Proprium de tempore. Proprium de sanctis. In: *Notitiae*. 1996, roč. 32 (1996)-Num. 1-2-3, č. 354-355 – 356, s. 1 -180.
- KÁČERIK, Adrian. *Posvätenie času*. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, 2000.
- KATSCHTHALER, János. *Katholikus ágazatos hittan IV. PREL.János KISS*. PREL.János KISS. Budapest: Pallas, 1898. A szentségekről I.
- KATSCHTHALER, János. *Katholikus ágazatos hittan V. PREL.János KISS*. PREL.János KISS. Budapest: Pallas, 1898. A szentségekről II.
- KERESZTES, Szilárd. *A Biblia lelkipásztori konkordanciája*. Budapest: Szent István Társulat, 2013. ISBN 978 963 277 412 1.
- KITTEL, Rudolph. *Biblia Hebraica*. 4. vyd. Stuttgartiae: Privileg. Württ. Bibelanstalt, 1949.
- KNIBBS, Eric. *The Curious Case of Pseudo-Isidore and the Consecration of Chrism*. In: *Pseudo-Isidore* [online]. Dostupné na internete: <https://pseudoisidore.blogspot.sk/2013/06/the-curious-case-of-pseudo-isidore-and.html?m=0>

- KONEK, Sándor. *Egyházjogtan. ED.Gyula ANTAL. ED.Gyula ANTAL. 9. vyd.* Budapest: Franklin, 1903.
- KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Direktórium na omše a Liturgiu hodín 2017.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2016. ISBN 978-80-8161-240-4.
- KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *Obežník Kongregácie pre bohoslužbu o príprave a slávení Veľkonočných sviatkov.* Trnava: [s.n.], 1988. Liturgický obežník II/1998.
- KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT. *Benedikcionál.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007. Rímsky rituál obnovený podľa rozhodnutia Druhého vatikánskeho koncilu uvedený do platnosti pápežom Pavlom VI. ISBN 978-80-7162-693-0.
- KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. *Direktórium o ľudovej zbožnosti a liturgii.* 1. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2005. ISBN 80-7162-547-7.
- KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. *Rímsky rituál obnovený podľa zásad ustanovených Druhým vatikánskym koncilom a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Obrad pomazania chorých.* 1. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2014. ISBN 978-80-8161-036-3.
- KOVÁCS, Andrea. ed. *Dobsay László válogatott írásai 1995-2010.* Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Egyházzenei Kutatócsoport, 2010.
- KRAFT, Heinrich. *Slovník starokřesťanské literatury.* Trnava: Dobrá kniha, 1994. ISBN 80-7141-048-9.
- KÜHÁR, Flóris. *Az apostoli atyák.* Budapest: Szent István Társulat, 1944. Keresztény remekírók 1.
- KÜHÁR, Flóris. *Az ősegyház imádságos élete.* Budapest: Szent István Társulat, 1944. Keresztény remekírók 16.
- KÜHÁR, Flóris. *Az ősegyház szentségi élete.* Budapest: Szent István Társulat, 1944. Keresztény remekírók 9.
- KUNZLER, Michael. *Az Egyház liturgiája.* Szeged: Agapé, 2005. Amateca X. ISBN 963 458 300 8.
- LABAUCHE, L. *Leçons de Théologie Dogmatique III.* 6. vyd. Paris: Librairie Bloud et Gay, 1923.
- LINDEISZ, Ferenc. *Kulcs a Graduáléhoz.* Budapest: Szent István Társulat, 2005. ISBN 963 361 697 2.
- LIPTAY, György. *Zsoltárkulcs.* Budapest: Szent István Társulat, 1961.
- LITURGICKÁ KOMISIA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA. ed. *Liturgické čítania na každý deň.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2013. ISBN 978-80-7162-975-7.
- LITURGICKÁ KOMISIA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA. *Modlitebník pre veejné pobožnosti.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2001. ISBN 80-7162-347-4.
- LITURGICKÁ KOMISIA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA. *Požehnanía.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2009. ISBN 978-80-7162-771-5.
- LOWE, E. A. *The Bobbio Missal. A Gallican mass-book.* Rochester, New York: The Henry Bradshaw Society, 1991. The Henry Bradshaw Society Vols. LVIII & LXI. ISBN 1-870252-00-4.

- MAGA, Ján, SEMINARISTI. eds. *Synopsa evanjeliových textov*. 1. vyd. Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa J. Vojtaššáka, 1993. ISBN 80-7142-014-X.
- MALÝ, Vincent. *Veľký týždeň a Veľkonočné trojdnie*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1999. ISBN 80-7162-255-9.
- MALÝ, Vincent et al. *Nábožné výlevy*. 2. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010. ISBN 978-80-7162-805-7.
- MARÓTI, Gábor. *Liturgika*. Gzör: Györi Hittudományi Főiskola, 2004. ISBN 963 460 131 6.
- MARTÉNE, Edmond. *De antiquis Ecclesiae ritibus III. Libri. (1737)*. Hidlesheim: Georg Olms Verlagsbuchhandlung, 1967.
- MARTIMORT, Aimé-Georges. *L'Église en prière. Introduction à la liturgie*. Paris-Tournai-Rome-New York: Desclée & Cie, 1961.
- MARTINI, Aldo. *Il cosiddetto Pontificale di Poitiers (Paris, Bibliothèque de l' Arsenal, cod. 227)*. Roma: Casa Editrice Herder, 1979. Series maior fontes XIV.
- MCMANUS, Frederic R. *The rites of Holy Week*. Paterson, New Jersey: Saint Anthony Guild Press, 1956.
- MELCHER, Alajos. *Hitelemző beszédek. PREL.János KISS*. PREL.János KISS. Szeged: [s.n.], 1893.
- MIHÁLYFI, Ákos. *A nyilvános istentisztelet*. Budapest: Stephaneum, 1916.
- MIHÁLYFI, Ákos. *Verejné bohoslužby (Katolícka liturgika) I.* Banská Bystrica: [s.n.], 1937.
- MIHÁLYFI, Ákos. *Verejné bohoslužby (Katolícka liturgika) II.* Banská Bystrica: [s.n.], 1937.
- MILAVEC, Aaron. *The Didache*. New York: The Newman Press, 2003. ISBN 0-8091-0537-3.
- MILKO, Pavel. Předmluva. In: *Sv. Cyril Jeruzalemský: Mystagógické Katechese*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 1997, s. 5 -27. ISBN 80-86045-09-9.
- MOHLBERG, Leo Cunibert. *Das fränkische Sacramentarium Gelasianum in alamannischer Überlieferung (Codex Sangall. No. 348)*. Münster in Westfalen: Verlag der Aschendorffschen Verlagsbuchhandlung, 1918.
- MOHLBERG, Leo Cunibert. *Liber sacramentorum Romanae Ecclesiae ordinis anni circuli. Sacramentarium gelasianum. (Cod. Vat. Reg. lat. 316/Paris Bibl Nat. 7193, 41/56)*. 3. vyd. Casa Editrice Herder - Roma: Herder, 1981. Rerum Ecclesiasticarum Documenta cura Pontificii Athenaei Sancti Anselmi de Urbe edita Moderante Pontificio Instituto Liturgico Series maior fontes IV.
- MOHLBERG, Leo Cunibert. *Missale Francorum (Cod. Vat. Reg. lat. 257)*. Roma: Casa Editrice Herder, 1957. Series maior fontes II.
- MOHLBERG, Leo Cunibert. *Missale Gallicanum Vetus (Cod. Vat. Palat. lat. 493)*. Roma: Casa Editrice Herder, 1958. Series maior fontes III.
- MOHLBERG, Leo Cunibert. *Sacramentarium Veronense (Cod. Bibl. Capit. Veron. LXXXV [80])*. Roma: herder editrice e libreria, 1994. Series maior fontes I.
- MORETTI, Aloisius. *Caeremoniale iuxta rituum romanum seu de sacris functionibus episcopo celebrante - assistente - absente in partes septem digestum*. Taurini: Officina Libraria Marietti, 1939.

- MOSENDEW, Jane. *Thorn, fire and lily. Gardening with God through Lent to Easter*. 1. vyd. London - New York: Burns & Oates, 2004. ISBN 0-8264-7064-5.
- NĚMEC, Pavel. *Missa chrismatis a její proměny ve dvacátém století: Porovnání změn v liturgii a v teologii*. Praha: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2014.
- NESTLE, Eberhard and Erwin et al. eds. *Novum Testamentum Graece at Latine*. 3. korrigierter Druck. vyd. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1999. ISBN 3-438-05401-9.
- NEUNHEUSER, Burkhard. *Liturgiätörténet. PREL.Lajos DOLHAI. PREL.Lajos DOLHAI*. Budapest: Szent István Társulat, 2012. ISBN 978 963 277 341 4.
- NIEPOORT, G. H. *Ritus Romanorum. Rituum, qui olim apud Romanos obtinuerunt (succincta explicatio)*. Tyrnaviae: Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1765.
- NOLDIN, H. *De Sacramentis*. 21. vyd. Oeniponte: [s.n.], 1932. Summa Theologiae Moralis Iuxta Codicem Iuris Canonici.
- OBERMAYER, Heinz et al. *Stuttgarteri bibliai kislexikon. ED.Klaus VOGT. ED.Klaus VOGT*. 2. vyd. Eisenstadt: Prugg Verlag, 1973.
- OPLÁLÉNY, Mihály, BALÁZS, Károly. *Konkordancia*. 2. vyd. Budapest: Szent Jeromos Bibliatársulat, 1999. ISBN 963 85890 7 8.
- PAENITENTIARIA APOSTOLICA. *Enchiridion indulgentiarum*. In: *Notitiae 404-405 (2000/3-4)*. Editio quarta. vyd. [s.l.]: [s.n.], 2000, s. 70-150.
- PAPP, A Nagyhét. (rukopis)
- PAULUS PP. VI. *Constitutio apostolica de Sacramento Confirmationis*. In: *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum. Ordo confirmationis*. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1973, s. 52.
- PAULUS PP. VI. *Constitutio apostolica de Sacramento unctionis infirmorum*. In: *Rituale romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI. promulgatum. Ordo unctionis infirmorum eorumque pastoralis curae*. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1972, s. 7 -11.
- PIUS XII. *Munificentissimus Deus*. Apoštolská konštitúcia. In: *Acta Apostolicae Sedis*. 1950, roč. 42, s. 753 -773.
- POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. Rímsky pontifikál obnovený na príkaz posvätného Druhého všeobecného vatikánskeho koncilu a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Obrad posvätenia kostola a oltára. In: *Rímsky pontifikál*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1981, s. 233 -400.
- POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. Rímsky pontifikál obnovený na príkaz posvätného Druhého všeobecného vatikánskeho koncilu a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Obrad požehnania oleja katechumenov a oleja chorých a posvätenie krizmy. In: *Rímsky pontifikál*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1981, s. 401 -418.
- POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. Rímsky pontifikál obnovený na príkaz posvätného Druhého všeobecného vatikánskeho koncilu a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Vysviaca diakona, kňaza a biskupa. In: *Rímsky pontifikál*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1981, s. 67 -232.

- POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *Rímsky rituál obnovený na príkaz posvätného Druhého všeobecného vatikánskeho koncilu a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Obrad uvedenia dospelých do kresťanského života*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1993. ISBN 80-7162-029-7.
- POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. Rímsky rituál obnovený podľa smerníc II. všeobecného vatikánskeho koncilu a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Obrady krstu detí. In: *Obrady krstu detí a sobášne obrady*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1976
- POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *Rímsky rituál obnovený podľa zásad ustanovených Druhým vatikánským koncilom a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Obrad pomazania chorých a pastoračná starostlivosť o nich*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1976.
- POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *Rímsky rituál obnovený podľa zásad ustanovených Druhým vatikánským koncilom a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Pomazanie chorých a pastoračná starostlivosť o nich*. typické vydanie. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010. ISBN 978-80-7162-858-3.
- RABANUS MAURUS. *De universo* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfng.php?tabelle=Rabanus_Maurus_cps2&corpus=2&lang=0&allow_download=
- RADA PRE USKUTOČŇOVANIE KONŠTITÚCIE O POSVÄTNEJ LITURGII. *Rímsky misál latinsko-slovenský*. 2. vyd. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1967.
- RADLINSKÝ, Andrej. *Nábožné výlevy*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1906.
- RADÓ, Polikárp. *A megújuló istentisztelet*. Budapest: Ecclesia, 1973.
- RADÓ, Polycarpus. *Enchiridium liturgicum I.*. Romae-Friburgi Brisg.-Barcinone: Herder, 1966.
- RADÓ, Polycarpus. *Enchiridium liturgicum II.*. Romae-Friburgi Brisg.-Barcinone: Herder, 1966.
- RASMUSSEN, Niels Krogh. *Les pontificaux du haut Moyen Âge*. Spicilegium Sacrum Lovaniense. vyd. Leuven: [s.n.], 1998. Spicilegium Sacrum Lovaniense 49.
- RAULEN, Franz. *Wetzer und Welte's Kirchenlexikon*. Freiburg im Breisgau: Herdersche Verlagshandlung, 1895.
- RAULEN, Franz. *Wetzer und Welte's Kirchenlexikon*. Freiburg im Breisgau: Herdersche Verlagshandlung, 1903.
- RICHTER, Klemens. *Liturgie a život*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-575-5.
- RÓMAI SZENT HIPPOLÜTOSZ. Traditio Apostolica. In: *Apostoli atyák*. Budapest: Szent István Társulat, 1980. Ókeresztény írók, zv. III., s. 384. ISBN ISSN 0209-7613.
- SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Graduale Simplex in usum minorum ecclesiarum*. Editio typica altera. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2007. ISBN 978-88-209-1603-9.
- SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum. Ordo benedicendi oleum catechumenorum et infirmorum et*

- conficendi chrisma*. Editio typica. vyd. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1971.
- SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum. Ordo confirmationis*. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1973.
- SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Rituale romanum ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI. promulgatum. Ordo baptismi parvulorum*. Editio typica altera. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1986. ISBN 88-209-1546-4.
- SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Rituale romanum ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI. promulgatum. Ordo initiationis christianae adultorum*. Editio typica. vyd. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1974.
- SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Rituale romanum ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI. promulgatum. Ordo unctionis infirmorum eorumque pastoralis curae*. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1972.
- SACRA CONGREGATIO PRO SACRAMENTIS ET CULTU DIVINO. *Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum. Ordo dedicationis ecclesiae et altaris*. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1977.
- SACRA RITUUM CONGRAGATIO. *Ordo Hebdomadae Sanctae Instauratus*. Romae: Typis Polyglottis Vaticanis, 1956.
- SACRA RITUUM CONGRAGATIO. *Rituale Romanum Pauli V Pontificis Maximi Jussu Editom Aliorumque Pontificum Cura Recognitum Atque Auctoritate Pii Papae XI Ad Normam Codicis Juris Canonici Accomodatum*. [s.l.]: Editio Juxta Typicam Vaticanam, 1944.
- SACRA RITUUM CONGRAGATIO. *Variationes in ordinem Hebdomadae Sanctae inducendae*. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1965.
- SAINT-ROCH, Patrik. *Liber Sacramentorum Engolismensis. Manuscrit B. N. Lat. 816. Le Sacramentaire Gélasien d'Angoulême*. Turnholti: Typographi Brepols Editores Pontificii, 1987. Series Latina CLIX. ISBN 2-503-01597-2.
- SANCTUS THOMAS AQUINAS. *Summa Theologica*. Taurini: Petri Marietti, 1922.
- SEDES APOSTOLICA. *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi Jussu Digestus Benedicti Papae XV Auctoritate Promulgatus*. [s.l.]: Typis Polyglottis Vaticanis, 1947.
- SCHALLER, Marian. *Liturgie*. Praha: Dědictví Svatopropokského, 1933.
- SCHMIDT, Hermanus A. P. *Hebdomada Sancta I.*. Romae-Friburgi Brig.-Barcinone: Herder, 1956.
- SCHMIDT, Hermanus A. P. *Hebdomada Sancta II.*. Romae-Friburgi Brig.-Barcinone: Herder, 1957.
- SCHMOLDT, Hans. *Bibliai tulajdonnevek lexikona*. Budapest: JEL Kiadó, 2005. A Biblia világa 7. ISBN 963 9318 69 8.
- SCHÜTZ, Antal. *Dogmatika II.*. 3. vyd. Budapest: Szent István Társulat, 1937.

- SCHWANK, Benedikt. *János*. Szeged: Agapé, 2001. scriptura 4. ISBN 963 458 176 5.
- SINGER, Joannes. *Ceremoniale clericorum iuxta Pium Martinucci (rukopis)*. Praga: Růže Sušilova, 1937.
- SIPOS, Stephanus. *Enchiridium Iuris Canonici*. 6. vyd. Romae: Orbis Catholicus - Herder, 1954.
- SLOVENSKÁ LITURGICKÁ KOMISIA. ed. *Elenchus e Rituali Slovacchiaie*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1968.
- SODI, Manlio, TONIOLO, Alessandro. *Liturgia tridentina (fontes-indices-concordantia)*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2010. Monumenta Liturgica Piana V. ISBN 978-88-209-8448-9.
- SPINETOLI, Ortensio da. *Lukács*. Szeged: Agapé, 2001. scriptura 3. ISBN 963 458 154 4.
- SPINETOLI, Ortensio da. *Máté*. 4. vyd. Szeged: Agapé, 1998. scriptura 1. ISBN 963 458 108 0.
- SV. BAZIL VEĽKÝ. *De Spiritu Sancto* [online]. Dostupné na internete: <http://www.newadvent.org/fathers/3203.htm>
- SV. CYRIL JERUZÁLEMSKÝ. *Mystagógické katechese*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 1997. ISBN 80-86045-09-9.
- SV. HYPOLIT RÍMSKY. *Traditio Apostolica*. In: [cit. 24.01.2017]. Dostupné na internete: <http://teologia.iskra.sk/docs/stachovic/tradicioapostolica.htm>
- SZABÓ, Mária. *A zsoltárok kincsei*. 2. vyd. Budapest: Szent István Társulat, 2015. ISBN 978 963 277 421 3.
- SZENDREI, Janka, RYBARIČ, Richard. eds. *Missale Notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia (Zenetudományi Intézet), 1982. Musicalia Danubiana 1. ISBN 963 01 41426.
- SZENT AMBRUS. *A misztériumokról*. 2. vyd. Budapest: JEL Kiadó, 2004. Ókeresztény örökségünk 8. ISBN 963 9318 76 0.
- SZENT AMBRUS. *A szentségekről*. 2. vyd. Budapest: JEL Kiadó, 2005. Ókeresztény örökségünk 8. ISBN 963 9318 76 0.
- SZUNYOGH, Xavér Ferenc. *Magyar-Latin Misszále*. Budapest: Szent István Társulat, 1933.
- ŠRANKO, Ladislav. *Fenomén liturgických procesii v Rímskom obrade*. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, 2013.
- ŠRANKO, Ladislav. *Veľkonočný chválospev v dejinách; jeho text a melódia v súčasnom slávení Veľkonočnej vigílie Rímskeho obradu*. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, 2006.
- TAFT, Robert F. *Život z liturgie*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86715-95-7.
- TANQUEREY, Adophe. *Synopsis Theologiae Dogmaticae ad usum seminariorum*. Parisiis - Tornaci - (Belg.) - Romae: Desclée et Socii, 1943.

- TEOFIL ANTIOCHIJSKÝ. *Theophilus to Autolyucus* [online]. Dostupné na internete: [http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0165-0183,_Theophilus_Antiochenus,_Ad_Autolyicum_\[Schaff\],_EN.pdf](http://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0165-0183,_Theophilus_Antiochenus,_Ad_Autolyicum_[Schaff],_EN.pdf)
- TERTULIÁN. *De Baptismo* [online]. Dostupné na internete: http://www.mlat.uzh.ch/MLS/xanfang.php?tabelle=Tertullianus_cps2&corpus=2&allow_download=0&lang=0
- TÖRÖK, József. *Adoremus*. Budapest: Ecclesia, 2004. ISBN 963 363 272 2.
- UNGHVÁRY, Antal. *A Római Egyház liturgiája*. Budapest: Kapisztrán Szent Jánosról Nevezett Ferences Rendtartomány, 1934.
- VANYÓ, László. *A kappadókiai atyák*. Budapest: Szent István Társulat, 1983. Ókeresztény írók 6. ISBN 963 360 184 3.
- VANYÓ, László. *Apostoli atyák*. Budapest: Szent István Társulat, 1980. Ókeresztény írók 3. ISBN ISSN 0209-7613.
- VANYÓ, László. *Az ókeresztény egyház és irodalma*. Budapest: Szent István Társulat, 1980. Ókeresztény írók 1. ISBN 963 360 108 8.
- VANYÓ, László. *Az ókeresztény kor egyházfegyelme (az első négy században)*. Budapest: Szent István Társulat, 1983. Ókeresztény írók 5. ISBN 963 360 185 1.
- VANYÓ, László. ed. *Jeruzsálemi Szent Kírilloz összes művei*. Budapest: Seminarium Centrale Budapestinense, 1995. 4. ISBN 963 04 5051-8.
- VANYÓ, László. *Jeuzsálemi Szent Kírilloz összes művei*. Budapest: Szent István Társulat, 2006. Ókeresztény írók 19. ISBN 978 963 361 856 1.
- VANYÓ, László. *Nagy Szent Baszileiosz művei*. Budapest: Szent István Társulat, 2001. Ókeresztény írók 16. ISBN 963 361 251 9.
- VANYÓ, László. *Nüszsai Szent Gergely művei*. Budapest: Szent István Társulat, 2002. Ókeresztény írók 18. ISBN 963 361 352 3.
- VANYÓ, László. *Tertullianus művei*. Budapest: Szent István Társulat, 1986. Ókeresztény írók 12. ISBN 963 360 354 4.
- VÁRNAGY, Antal. *Liturgika*. 5. vyd. Abaliget: Lámpás Kiadó, 1999. ISBN 963 7593 46 2.
- VOGEL, Cyrille. *Le Pontifical Romano-Germanique du dixième siècle I*. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1963. Studi e testi 226.
- VOGEL, Cyrille. *Le Pontifical Romano-Germanique du dixième siècle II*. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1963. Studi e testi 227.
- VOGEL, Cyrille. *Le Pontifical Romano-Germanique du dixième siècle III*. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1972. Studi e testi 269.
- VOGEL, Cyrille. *Medieval liturgy: An Introduction to the Sources*. Washington, D.C.: The Pastoral Press, 1986. ISBN 0-912405-10-4.
- VOJTAŠŠÁK, T., JALOVECKÝ, J. *Kňazská vysviacka*. Spišská kapitula: Liturgický krúžok sv. Gregora Veľkého, 1941. Liturgické sošity 2.
- WARD, Anthony, JOHNSON, Cuthbert. The sources of the Roman Missal (1975) II. Prefaces. In: *Notitiae*. 1987, roč. 23 (1987)-Num. 6, č. 252-253 – 254, s. [141] 549-[150] 558.
- WARNER, G. F. *The Stowe Missal*. London - New York: The Henry Bradshaw Society, 1915. The Henry Bradshaw Society Vol. XXXII.

- WILMART, A. Notice du Missael de Bobbio. In: *The Bobbio Missal. A Gallican mass-book*. Rochester, New York: The Henry Bradshaw Society, 1991. The Henry Bradshaw Society Vols. LVIII & LXI, s. 1 -166. ISBN 1-870252-00-4.
- WISE, Michael Owen. *A critical study of the Temple Scroll from Qumran cave 11*. Chicago: The Oriental Institute of the University of Chicago, 1990. Studies in ancient oriental civilization 49. ISBN 0-918986-63-X.
- YSEBAERT, Joseph. The So-Called Coptic Ointment Prayer of Didache 10,8 Once More. In: *Vigiliae Christianae*. 2002, roč. 56, č. 1, s. 1 -10. ISSN 0042-6032.
- ZALBA, Marcellino. *Theologia Moralis Specialis: De Sacramentis. De Delictis Et Poenis.*. Matriti: Bibliotheca de autores cristianos, 1958. Theologiae Moralis Summa III.
- A szent liturgia*. Budapest: Szent Gellért Kiadó, . ISBN 963 696 282 0.
- A templom felszentelésének szertartásai*. Vác: Kapisztrán-nyomda, 1936.
- Az egyházatyák beszédei Krisztus-ünnepekre*. Budapest: JEL Kiadó, 1998. Ókeresztény örökségünk II., ED. . ISBN 963 83 44 318.
- Biblia Sacra juxta vulgatum clementinam divisionibus, summaris et concordantiis ornata*. Romae-Tornaci-Parisiis: Desclée et Socii, Edit Pont., 1938.
- Codex canonum ecclesiae africanae* [online]. Dostupné na internete: <http://patristica.net/carthago&la&e&g&c>
- Concilium Bracarense secundum duodecim episcoporum habitum anno secundo regis Mironis, die Kalendarum Iuniarum, aera DCX* [online]. Dostupné na internete: <http://www.thelatinlibrary.com/martinbraga/concilium2.shtml>
- Constitutions of the Holy Apostles* [online]. Dostupné na internete: <http://www.ccel.org/ccel/schaff/anf07.ix.html>
- Documents of the Second Ecumenical Council (The First Council of Constantinople)* [online]. Dostupné na internete: <http://www.orthodoxa.org/GB/orthodoxy/canonlaw/canons2econcileGB.htm>
- Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*. 1. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2008. ISBN 978-80-7162-738-8.
- Egeria útinaplója. Szentföldi zarándoklat a IV. századból.*. Budapest: JEL Kiadó, 2009. Ókeresztény örökségünk 14. ISBN 978 963 9670 41 9.
- Éneklő Egyház (Római Katolikus Népénektár liturgikus énekekkel és imádságokkal)*. 11. vyd. Budapest: Szent István Társulat, 2015. ISBN 978 963 361 676 5.
- Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae de tempore et de sanctis primum Sancti Pii X iussu restitutum & editum, Pauli VI Pontificis Maximi cura nunc recognitum, ad exemplar «Ordinis Cantus Missae» dispositum, & rhytmicis signis a solesmensibus monachis diligenter ornatum*. Solesmis: Desclée & Socii, 1979.
- Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae de tempore et de sanctis SS. D. N. Pii X. Pontificis Maximi iussu restitutum et editum ad exemplar editionis typicae concinnatum et rhytmicis signis a solesmensibus monachis diligenter ornatum*. Parisiis - Tornaci - Romae - Neo Eboraci: Desclée & Socii, 1961.
- Graduale Triplex seu Graduale Romanum Pauli PP. VI cura recognitum rhythmicis signis a solesmensibus monachis ornatum neumis laudunensibus (cod. 239) et sangallensibus (codicum sa gallensis 359 et einsidlensis 121) nunc auctum*. Solesmis: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 1979. ISBN 2-85274-044-3.

- Katechizmus katolíckej cirkvi*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1999. ISBN 80-7162-259-1.
- Kódex kánonického práva (latinsko-slovenské vydanie)*. 2. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2001. ISBN 80-7162-227-3.
- Komentáre k Veľkému týždňu a k Veľkonočnému trojdňu*. Nitra: Kňazský seminár sv. Gorazda, 1998.
- Liber Usualis Missae et Officii*. Parisiis - Tornaci - Romae - Neo Eboraci: Desclée & Socii, 1964.
- Misál latinsko-slovenský*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1952.
- Missale Romanum (1570)*. Editio princeps. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1998. Monumenta Liturgica Concilii Tridentini II, ED.
- Missale Romanum cum lectionibus ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum*. Roma: Libreria Editrice Vaticana, 1977.
- Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum*. Editio Typica. vyd. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1970.
- Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum. Lectionarium I*. Editio Typica. vyd. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1970.
- Missale Romanum ex decreto SS. Concilii Tridentini restitutum Summorum Pontificum cura recognitum (1962)*. Editio typica. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2007. Monumenta Liturgica Piana I., ED. . ISBN 978-88-209-7965-2.
- Officium Hebdomadae Sanctae*. Budapest: Szent István Társulat, 1893.
- Officium Majoris Hebdomadae a Dominica in Palmis usque ad Sabbatum in Albis juxta ordinem Breviarii, Missalis et Pontificalis Romani cum cantu ex editionibus authenticis quas curavit Sacrorum Rituum Congregatio*. Editio stereotypica. vyd. Ratisbonae, Romae, Neo Eboraci & Cincinnati: Sumptibus et typis Friderici Pustet, 1902.
- Pontificale Romanum (1595-1596)*. Editio Princeps. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997. Monumenta Liturgica Concilii Tridentini I, ED. .
- Pontificale Romanum (1961-1962)*. Editio typica. vyd. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2008. Monumenta Liturgica Piana III, ED. .
- Pontificale Romanum Summorum Pontificum jussu editum a Benedicto IV. et Leone XIII. Pont. Max. recognitum et castigatum*. Editio secunda post typicam. vyd. Ratisbonae, Romae, Neo Eboraci et Cincinnati: Sumptibus et typis Friderici Pustet, 1908.
- Rímsky misál. Lekcionár I na nedele a sviatky*. 2. vyd. Bratislava: Vesna, v. d., pre Spolok sv. Vojtecha v Trnave, 1990. ISBN 80-85128-23-3.
- Rímsky misál obnovený podľa rozhodnutia Druhého vatikánskeho koncilu uvedený do platnosti pápežom Pavlom VI.*. Druhý typické vydanie. vyd. Città del Vaticano: Typis Vaticanis, 2001.
- Sväté písmo*. 4. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2001. ISBN 80-7162-281-8.
- Vezérkönyvecske a szent szertartásokhoz (kézirat)*. Esztergom, 1907. (rukopis)